

שיירה של 30 מכוניות, שחצתה ביום שישי האחרון את גשר אלנבי, מיריחו ל- כיוון רבת-עמון, סימלה את תחילת המיסנה שחל השבוע אצל מעצבי המדיניות הישראלית. היתה זו שיירת מכוניות שנשאה עמה מצרכי מזון, מתנתה של ממשלת ישראל לנפגעי הקרבות בירדן.

200 טונות המזון נשלחו לרעבים ברבת-עמון, לא היו מתנה המלך חוסיין. גם לא לארגוני המחבלים. הם נועדו לנפגעים האמיתיים של הטבח שערך צבא ירדן — הפלסטינים. היו אלה אותם פלסטינים ש- שרי ממשלת ישראל סירבו בשנה האחרונה בעקשנות כה רבה להכיר בזוהרם הלאומי וביושומם העצמאית.

מה שלא הצליחו הפלסטינים לעשות ב- 22 שנים, עשה עבורם המלך חוסיין בשנה אחת. הוא העניק להם את הכרתה של ממשלת ישראל. אמנם לא לכך התכוונה הממשלה. משלוח העזרה נועד להיות צעד תעמולתי הומאניטארי. אולם איך שלא יגדירו זאת דוברי הממשלה, זהו צעד ראשון בכיוון של הכרה דה פאקטו בקיומו ובמצאותו של העם הפלסטיני.

הפסקת האש

חזרה על

אותו טכסיס

הטיעון הנכון, ההגיוני והמשכנע ביותר שהושמע עד כה נגד נימוקי הסתלקותה של ממשלת ישראל משיחות יארינג, הושמע השבוע.

„מאז שהסתיימה מלחמת ששת הימים טען נשיא מצרים השכם והערב, כי אין הוא מסוגל לשבת לשיחות כלשהן עם ישראל, כל זמן שיש לישראל יתרון צבאי מכריע המאיים על כל ארצות ערב. „...כל השנים הללו דחתה ישראל את טענתו של נאצר שלא איזון מסוים בי- כוחות אין הוא יכול להסכים לשיחות. ישראל השיבה ללא הרף כי זו טענה משוללת יסוד, המשמשת רק מסווה שקוף להתחמקותו של נאצר משיחות. אבל עכ- שיו, כשהסכים סוף סוף לשיחות, באה ישראל וחוזרת על טענתו שלו כלשונה: אם יש איזון ביחסיהם כוחות לא נוכל לשבת לשיחות.

...הדוקא בשעה זו יוצאת ישראל ומאשרת בדיעבד את עמדתו של נאצר במשך שלוש השנים שקדמו להפסקת האש, וקובע- עת כי אפילו בגלל יתרון מוגבל שהשיגה מצרים בגיורה מצומצמת, לא נוכל לשבת לשיחות. מה שהוקענו כל השנים כאמתלה שקופה להתחמקות משיחות, משימיצים אנו עצמנו בכל כונו הראש... כל אדם מי- ישראל חייב לשאול את עצמו: מתי היתה הטענה הו משוללת כל יסוד: כשהושמעה על ידי נאצר או כשהושמעה על ידי גולדה מאיר?

האיש שהשמיע טענה מפוכחת זו לא היה נשיא מצרים או דוברו, גם לא אחד מצריה של ישראל. היה זה האלוף במילוי- אים מתתיהו פלד, מי שהיה ראש אנף ה- אספקה במסלול ערב מלחמת ששת הימים, ואשר התגלה מאז פשט את מדיו כאחד המוחות המבריקים והחריפים ביותר ב- ביקורת על פעילותה ומדיניותה של ממש- לת ישראל.

השטחים

הגדה

גועשת

המלחמה בירדן גרמה לרעידת אדמה ב- גדה המערבית. תושבי יהודה רשומה, ש- נזוהרו תמיד במוצאי פיהם, מחשש ליום בו יחזור, אולי, למקומותיהם, שלטונו של חוסיין, הסירו מעליהם עתה כל רסן, התייצבו בגלוי נגד המלך.

אפיינו את גישתם החדשה התשובות שנתנו לכתב העמוד הזה, על שלוש שא- לות שהציג בפניהם:

- מה מצב הדברים כיום בירדן?
- לאיזה התפתחויות אתה צופה?

★ יגאל אלון רצה להוכיח כי הוא „נצי”

★ משה דיין גילה התאפקות ומתינות

כך

נמנעה

דיין

ההתערבות בירדן

עזרה לבעלברית פוטנציאליים בארצות שכנות, סבורה התיאוריה של דיין כי אין עניין חיוני לישראל אם בירדן ישלוח דחקא המלך חוסיין.

גם ראיית אופייה של המלחמה שהתנהלה בירדן היה שונה אצל השניים. בעוד אלון נטה לראות ב- פעולות הטבח של צבא ירדן נגד הפלסטינים מעשה שאין ממנו מנוס, ביחוד נוכח האזהרות שהזהיר המלך את הפליטים והמחבלים — חזרעזע משה דיין מעצם הברוטאליות שבמעשי הטבח והפגזות מחנות הפליטים. היה זה דווקא משה דיין שזים ודחף את פעולות העזרה ההומאניטאריות לפלסטינים בירדן, החל מהצעת העזרה הרפואית וכלה בשיירת המזון לרבת-עמון.

★ ★ ★

אחת השאלות העיקריות היתה: כיצד יראו האמריקאים פעולה צבאית ישראלית בירדן. בעוד שחוגים מסוימים, שנפגש היתה בעד התערבות ישראלית גרסה, ואף הביאו לכך אותות ומופתים, כי האמריקאים מעוניינים בהתערבות ישראלית, היתה האמת כי ה- אמריקאים ניסו בכל מחיר למנוע התערבות כזו. לכל היותר הם היו מוכנים להשלים עם הפצת מטוסים ישראלית על השריון ה- סורי שפלש לירדן, אך לא עם צעדים שיש בהם פעולות כיבוש של ממש.

לחילוקי דעות אלה היתה משמעות חשובה במישור הפנימי של ההתמודדות על ירושת השלטון. כמו פעמים רבות בשנה האחרונה, בה מצאו את עצמם דיין ואלון חלוקים בדעותיהם — היה כך גם הפעם.

אלא שהשבוע, בפעם הראשונה, היה זה דווקא יגאל אלון שנאחז ברמות הנץ ואילו דיין היה יונה. היתה זו ללא ספק המתינות וההתאפקות בתיאוריה של משה דיין לגבי ירדן, שמנעה מישראל הסתכ- בות מיותרת, לא רק בחזית הירדנית אלא גם בקווי הפסקת האש האחרים.

ביום השישי בשבוע החולף, כאשר נראה היה כי הקרבות בירדן עומדים לפני סיומם בנצחונם המוחלט של המלך חוסיין, הירשו לעצמם שניים משרי הממשלה להשמיע את דעותיהם בנושא, אחרי שקודם לכן נאסר על שרי הממשלה בפורש להצהיר הצהרות בעניין ירדן.

בדבריהם של שני השרים, סגן ראש הממשלה יגאל אלון ושר- הבטחון משה דיין, ניתן היה להבחין בהבדלי תפיסות מהותיים. בעוד שאלון גרס שממשלת ירדן היא האחראית לכל המתרחש ב- גבולה והמלך חוסיין הוא הפארטנר המיועד של ישראל להסכם, הצהיר דיין כי „לא נתאבל על חוסיין אם יחלף עלי ידי מישהו שירצה לעשות עימנו שלום.”

הצהרות מעל פני השטח אלה, שלא שיקפו את כל עומק התפיסות, שיקפו למעשה מחלוקת שלא נשארה מוגבלת לתחומן של ההצהרות הפומביות בלבד.

אין זה עוד סוד כי בשלב מסוים של המערכה בירדן, כאשר התבהרו ממדי הפלישה הסורית לצפון ירדן, שקלה ישראל אפשרות של התערבות במלחי- מה הפנימית בין המלך ואירגוני החבלה. היו שראו במתרחש בירדן הזדמנות מצויינת לישראל לממש תביעה שהועלתה לא אחת, לכבוש את רמת הגולד, כדי לשחרר את יושבי עמק הירדן ובית-שאן מן- הטרדות והפגזות החבלנים.

מובן, שאם היתה התערבות ישראלית, היא לא היתה נעשית בנימוק זה. נימוקים אחרים, להצדקת התערבות צבאית, לא חסרו — החל מהפרת הסכם הפסקת האש על ידי תנועות צבא סוריות ה- מפירות את הסטאטוס קוו ועד הצלת שלטונו של המלך.

כמו בהרבה התבלטויות אחרות של ישראל, בהן אין לה מדר גיות ברורה והיא אינה יודעת בעצם מה היא רוצה, כך גם ה- פעם היה דיעותיהם של יגאל אלון ומשה דיין ייצוג של תפיסות קוטביות.

בעוד שהתיאוריה של אלון גורסת כי במצבים מסוימים רש- אית ישראל להפעיל את כוחה הצבאי, בין השאר, „לצורך הושתת

זו בערך היתה דעתם גם של המנהיגים הפלשתינאים האחרים. בעיקר באשר ל- צורך באי-התערבות ישראלית. דיר חמדי אלאטאני אל-פארקי, רופא הפעיל למען הקמת מדינה פלשתינאית, אף הכריז כי לדעתו רצוי שמנהיגים ישראלים יימנעו לא רק מפעולה, אלא גם מנקיטת עמדה מילולית לצד אחד הצדדים — כדי להבהיר ללא שום ספק כי אין לה כל די במלחמת האזרחים העקובה מדם בשום צורה שהיא. הדרכתיים — לאש. סערת הרוחות של תושבי הגדה באה לידי ביטוי גם ב- תלמידי אחרים. חיכמת אל-מצרי וראוף אל- פרים הגישו את התפטרותם מן הפרלמנט הירדני. מאות תושבי שכס השליכו את דרכונם הירדניים למדורת ענק שהוצתה במרכז העיר. בבתי-ספר נערכו הפגנות תלמידים. מירוח יצאו מברקי-מחאה למלך, חתומים בידי ראש-העיר ומאות תושבים. מצד אנשים העלולים מחר למצוא את עצמם שוב תחת שלטונו של חוסיין, אף שהאפשרות נראית קלושה כרגע, היה ב- כך משום אומץ-לב לא מועט.

מוציא את צה"ל מהשטחים. אני מבטיח לך שהיינו מסתדרים, אנחנו הפלשתינאים, בעצמנו. מלך — בטח לא יהיה כן יותר. יאסין אל-עוץ, נהג משאית מג'יני: „ה- מצב לא טוב, בגלל שעוד לא חיסלו את הבני-וונה הזה. מה יהיה מחר — לא יודע. תלוי אם תתערבו. אני חושב שטוב עשיתם שלא התערבתם. אני במקום גולדה — היי- תי משחרר את כל האסירים הפלשתינאים שאצלכם, מוסר להם נשק ומעביר אותם את הירדן בחזרה. חבל, אתם חיללים טו- בים, אבל מדינאים גרועים.”

תפקיד של צופה בלבד. פחות הרפים היו הפוליטיקאים. השיב חמדי כנ- ען, ראש עיריית שכס לשעבר: המצב גרוע, אבל ההתנגדות עדיין לא חוסלה. מה יקרה מחר? תוקם ממשלה אזרחית כדרישת ה- פלשתינאים, והיא תבטיח זכויות מינימום לאירגונים ופיתרון-ביניים למלחמה. אני ב- מקום גולדה, הייתי נשאר בתפקיד של צופה בלבד. ישראל זכתה כבר ברווח גדול, בגלל עמדה זו, בלי שנאלצה להילחם כלל.

מה היית עושה במקום גולדה מאיר? את התשובות הנועזות יותר סיפקו דו- קא פשוטי העם, לא הפוליטיקאים. השיב עבד אל-חאבה אל-עצאב, בעל חנות כל- בו מטולי-כרם: „המצב — זיפת. בקשר לעתיד, אינני נביא, אבל דבר אחד בטוח: רגלו של חוסיין לא תורדן יותר בגדה. בקשר לגולדה — חזא לוא הייתי במקומה, הייתי נוהן פקודה לא להתערב. ואז, אני מבטיח לך, היינו מעריכים את זה בבוא היום. כמו שנודע להעריך את הכוחות ש- הבריאות שלכם על נכונותם לסייע לפצו- עים. לא נשכח את זה לעולם. האמת היא שבשלוש שנות הכיבוש, לא עשתה לנו ישראל מה שעשו לנו בני הוונות האלו הפעם.”

שוב שא התערבותם. השיב סר- טנאי פירות וירקות מהברון, שביקש ל- הישאר בעילום-שם: „המצב חרא. בינתיים עוד לא גמרו אותו, וחבל. נקוה שיגמרו אותו בקרוב. אבל את שמי, בחייאתם, אל תפרסם בעיתון. יש לי שני ילדים בעמאן. מה הייתי עושה במקום גולדה? הייתי